

Література

1. Веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
3. Фінансовий портал «Finance.UA» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.ua/ua/>

УДК 364.614.8:316.334.3

Гриненко А.М.,

канд. екон. наук, проф.,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У РАКУРСІ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна соціальна політика, як політика, щодо соціального управління соціальними процесами, які спрямовані на реалізацію соціальних потреб і інтересів, захист їх відповідно до прав і можливостей особистості, в кінцевому підсумку спрямована на збереження цілісності соціальної системи, гармонізацію соціальних відносин та забезпечення соціальної справедливості в суспільстві.

Відомо, що соціальна справедливість є загальнопризною цінністю сучасного демократичного суспільства, що закріплена в документах світової спільноти зокрема в Міжнародних пактах ООН [1]. Тому в реалізації соціальної політики соціальної держави вона виступає як ключовий принцип.

Як категорія «Соціальна справедливість» — це соціально-психологічне сприйняття принципів і форм організації суспільства, що відповідає інтересам людей і соціальних груп, тобто узагальнена моральна оцінка суспільних відносин і один з основних загальнолюдських соціальних ідеалів, конкретне розуміння і зміст якого змінювалося протягом історії. Але і сьогодні немає єдиного розуміння її змісту. При визначенні соціальної справедливості найчастіше її співвідносять із соціальною рівністю, і в цьому контексті соціальна справедливість розуміється як міра рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві, статусів і влади, а також у життєвому положенні різних суспільних груп [2].

Проте, соціальна справедливість в умовах ринку, крім рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві (шансів), повинна включати й інший важливий компонент — державний соціальний захист і допомогу непрацюючим, малозабезпеченим людям, тобто державні гарантії для тих, хто за об'єктивними причинами (вік, стать, сімейні обставини тощо) випадає із рівноконкурентних умов, нездатний забезпечити собі сам гідне життя в умовах ринкової економіки. Реалізація ефективних державних соціальних програм гарантує цивілізовані умови життя для кожної людини на рівні, не нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму.

Але у ринковій економіці державної підтримки для забезпечення достатнього рівня життя потребує лише незначна частина населення. Для працездатних же членів суспільства повинні бути створені рівні можливості для того, щоб вони могли своєю працею (або своєю власністю) заробляти необхідні доходи для повноцінного життя. У ринковому господарстві кожна людина об'єктивно поставлена в такі умови, що вона сама зобов'язана підвищувати свій добробут шляхом власної діяльності, праці і особистих доходів. Постійне прагнення досягти споживчого стандарту, що склалося у суспільстві, спонукає людину працювати краще та ефективніше.

Проте українські реалії свідчать про багато негараздів в забезпеченні визначального принципу соціальної справедливості. Так становлення ринкових відносин в Україні пов'язане з багатьма соціальними та етичними проблемами життя людини і суспільства. Першочергове значення тут набуває бачення ринкових відносин, що формуються з позиції соціальної справедливості і несправедливості. І основний фактор несправедливості в українському суспільстві — це перерозподіл власності в процесі ринкової трансформації, який відбувся в переважній більшості поза межами правового поля. Права власності розмиті, процес її легітимізації не завершений. Така ситуація не тільки гальмує модернізацію і позбавляє країну довгострокових вкладень, але й провокує рейдерські атаки на користь найсильніших. У підсумку все це веде до нестійкості економіки. Виграють від цього сильні, а програють слабкі, тобто малий і середній бізнес, на якому в благополучних країнах ґрунтується загальний успіх. А нас поки що супроводжують невдачі, тому що безсилля слабких і свавілля сильних породжують такі економічні збочення, як кришування, відкати тощо. Отруюється, по суті, все соціально-економічне середовище, що служить основою наймасштабнішої тіньової економіки, при якій багаті багатіють, а бідні стають ще біднішими. В

Україні зафіксовано рекордний розрив у доходах між багатими і бідними, який і виступає як фундаментальний фактор соціальної несправедливості. Конфуцію належить вислів: «У бідній країні соромно бути багатим, а в багатій — бідним». В Україні ж все навпаки. Якщо в Євросоюзі розрив у доходах 10 % найбагатших і 10 % найбідніших шестиразовий, то в Україні — 35-кратний, і це не просто ганебно, але і небезпечно для країни, вона може просто розвалитися. Крім усього іншого, такий розрив провокує безвихідь і депресивний стан у народу. І він підсилюється війною на сході України, де проливається кров і одночасно збагачується великий бізнес. Людина так влаштована, що може легко переносити нужду, якщо тяготи розподіляються на всіх і є надія. Але народ стає недієздатним (особливо в частині інновацій), коли корупціонери розкошують, а надій на майбутнє немає.

У цьому випадку потрібні і законодавчі, і суспільні та громадянські механізми контролю за справедливістю розподілу доходів. Найприйнятнішим у цьому сенсі для України є приклад Німеччини. Там справедливий розподіл доходів корпорацій за безпечують «двоюрусні» ради директорів, що складаються з «наглядового» і «управлінського» рівнів. У наглядову раду, крім дрібних акціонерів і робітників, свідомо зацікавлених у виявленні повноцінного доходу, входять представники держави, банків і спілки споживачів. Такий склад запобігає зловживанням головного акціонера, в тому числі із-за неможливості здійснювати угоди «з самим собою». Крім того, за справедливим розподілом доходу стежить незалежний аудит. Але для створення такого прекрасного механізму необхідна політична рішучість вищої влади (законодавчої і виконавчої) раціонально і справедливо розподілити доходи великого бізнесу.

У зв'язку з цим доцільним є прийняття Верховною Радою України закону, згідно з яким необхідно провести одноразове декларування майна громадян в Україні та за кордоном з оплатою тієї його частини вартості, яка перевищує офіційно отримані доходи за певний період з оподаткуванням його в розмірі 3—5 % з можливістю розстрочки сплати. Це може стати своєрідним суспільним договором і важливим кроком до становлення і відновлення принципу соціальної справедливості в нашій державі.

Література

1. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах. ООН, 1966-76. Преамбула. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.eycb.coe.int/compass/ru/pdf/6_5.pdf

2. *Гриненко А. М.* Соціальна політика: Навч. посіб. — К.: Ви-тво КНЕУ, 2004. — С. 41.

3. *Гриненко А.М.* Соціальна справедливість як ключовий принцип реалізації соціальної політики соціальної держави.— Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, Наукові праці: Науково-методичний журнал. — Вип. 99. Т. 112. Педагогіка. — 2009. — С. 111—119.

4. *Григорьева Н.С.* Социальная справедливость: эволюция понятия и практики [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua>

5. Суперечливість економічної ефективності і соціальної справедливості та шляхи забезпечення їх комплементарності [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/>

6. *Роулз Дж.* Теория справедливости: Пер. с англ. — Новосибирск, 1995. — С. 158.

7. *Шевяков А., Кирута А.* Измерение экономического неравенства. — М., 2002. — С. 67—68.

УДК: 316.42: [314.44 + 338.48]

Котенко Т.М.,

канд. екон. наук, науковий співробітник,
Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М.В. Птухи НАН України

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТУРИЗМІ ЯК ПРІОРИТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОЇ ПРАЦІ

Роль малого підприємництва як одного з найважливіших факторів соціально-економічного розвитку полягає в сприянні соціальної стабільності суспільства, створенні нових можливостей зайнятості населення, стимулюванні ділової активності і становленні середнього класу, забезпеченні добробуту населення. В Україні функціонує значна частка підприємств малого бізнесу, зокрема в туристичній індустрії, але державою не створено системи розвитку конкуренції на ринках, дієвих інституційних і фінансових механізмів стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва (МСП).

Нині туризм є найприбутковішою сферою діяльності, а доходи від нього — важливою складовою бюджетів усіх рівнів. Економіка країни залежить від того, як працюють маленькі ресторани, магазини, сервісні центри, готелі, туристичні фірми. Такі підприємства є мобільними, маневреними та ефективними з огляду на витрати, у своїй діяльності вони наближені до споживачів (ту-